

BİR KİTAP SİYAH ALEVLER HAVZASI

(madenci yüreğimde kömür akı) /Şiir, Mete Alpsar TMMOB Maden Mühendisleri Odası Yayını
(İkinci Baskı. 64 sayfa)

YÜREĞİNE TÜNEL KAZAN MADENCİ İbram Erdem/Öykücü yazar

Mete Alpsar üçüncü kitabıyla bize değişik bir ses sunuyor. Dili, anlatımı ve söyleyişi diğer şiiirleriyle hemen hemen aynı yolu izliyor. Aynı duyarlılığı, aynı coşkuyu, aynı sevinci seslendirmesine karşın bu kitabında mesleğinin derinliklerine iniyor.

Mete Alpsar insan derinliklerine tüneller kazanan bir şair. Özellikle de kendi yüreğine. Ama meslek olarak seçtiği maden mühendisliği nedeniyle açtığı tünellerle inmiş ilkin yerin görünmeyen içine. Neler görüyor oralarda? Oralardan insana nasıl bakılıyor? İşte bu son kitapta şair bize bunları gösteriyor.

Ülkemizde yüzlerce maden faciası yaşanmış. Bugüne dek binlerce insan ölmüş. Ekmeğini toprağın altından çıkarmak zorunda kalan insanlar çoğu kez ekmeği ararken kendisini kaybetmiş. Kendisini toprağın yüzüne çıkaramamış. Bunda elbette ki modernleşemeyen çalışma koşulları büyük rol oynuyor. Binlerce insanın ölüm acısı dalga dalga bizi sarıyor. Sonra unutup gidiyoruz. Belki yeni bir acı dalgası gelene dek. Biz unuttuğumuz ama şair yüreği bu acıları unutmuyor. Acı da sevinç de şiiir de dipdiri yaşıyor. Mete Alpsar bu son kitabında bize bu acıların şiiirini yazıyor, sevincini yazıyor, işin sıkıntılarını yazıyor.

Şair çalışmadaki terim ve deyimleri insanın duygularıyla eşleştiriyor. Sempatik bir ironi var şiiirlerde. Sevinçli bir korkusuzluk. Başka bir deyimle ölüme dil çıkarma var.

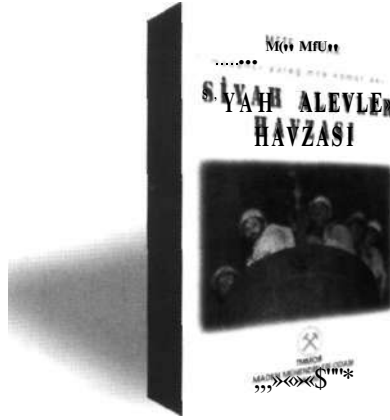
Madenci Yüreğim adlı şiiirinde:
**"sevinçlerimiz üç vardiya
hüzünlerimiz vardiyasız
atlayarak vardiyaları
uykusuz yaşıyoruz." diyor, (s.9)**

İşin koşullarını dillendirirken çalışanların durumunu gözler önüne seriyor. Dertlenmeden, ahlandan, ağlamadan.

Her Gün Gecelerini Örüyorlar adlı şiiirinde de çalışanların duyguları çok açık, net seriliyor önümüze. Neredeyse göçüğe koşarak gidesimiz geliyor:

**"günlük gecelerine iniyorlar çünkü tünelin
ışıklarına besliyorlar**

**korkularını
ama çalışmak zorundalar
biliyorlar
iştahla ve sessizce
konuşuyorlar. " (s.21)**

Kitapta madencilikle ilgili terim ve deyimlere sık sık yer verildiği için şair kitabın sonuna bir de sözlükçe eklemiştir. Kitaba ressam Süleyman Bilgin konularla bütünleşen resimler çizmiştir. Bu da kitabı daha sevimli yapmıştır.

Siyah Alevler Havzası özel bir alana dalmış olmasına karşın insanın iç acılarını didikleyen, inceleyen, gün yüzüne çıkaran şiiirler toplamı olmuştur. Bu şiiirlerde hepimizden izler var. Hemen ikinci baskı yapmasının özünde yatan da bu gerçektir herhalde.

Son şiiir, ile şaire nice şiiir yolculuğu diliyorum:

**"kendi açtığım tünellerden geçtim
kendi açtığım köprülerden
aydın yüreğimle
işçi yüreğimle
sevdamlanmış genç yüreğimle" (s.62) m**

ENDER PEKDEMİR'DEN İLGİNÇ BİR KİTAP: TAŞLAR VE İNSAN

Mehmet KAYADELEN/Maden Mühendisi

"Kitabın içeriği bir yana, gazete bile okumamak için insanların binbir yapay bahaneye sığındığı toplumumuzda, E. Pekdemir'in, profesyonel uğraşı alanının dışındaki bir konuyu derinliğine araştırması, derlediği bilgileri amaca yönelik bir kurgu ile kitap halinde toplumun yararına sunmak istemesi ve kitabın yazımında kolayına kaçmadan bunca özen göstermesi, her türlü takdir ve övgünün üstündedir."

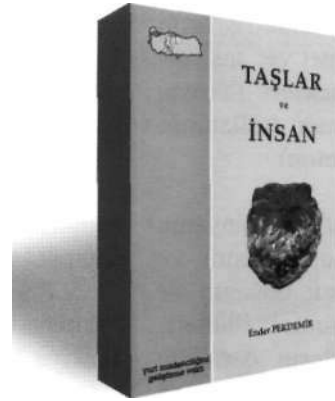
Sayın Lütfü Çallı, Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK) Yönetim Kurulu Üyesi iken Zonguldak'ta bulunduğu bir mart akşamında, çok önemli bir şeyi anımsadığını belli edercesine söyleşinin orta yerinde aniden; "Ender Pekdemir bir kitap yazmış, harika bir şey! Elimden düşürmeden büyük bir keyifle okudum. Adı: Taşlar ve İnsan. Ya-kmda Yurt Madenciliğini Geliştirme Vakfı yayını olarak çıkacak..." demeseydi, E. Pekdemir'in bir kitap yazdığından bu denli erken haberim olamayacak; Sayın Pekdemir de imzalı bir kopyasını gönderme lütfunda bulunmasaydı, Taşlar ve İnsanı bu denli erken okuyamayacak, kimi bilgilerimi pekiştirmenin ve pek çok nitelikli yeni bilgi edinmenin hazzını bu denli erken tadamayacaktım.

Taşlar ve İnsan Yurt Madenciliğini Geliştirme Vakfı yayını olarak geçtiğimiz aylarda yayımlandı. 168 sayfa. Yedi bölümden oluşuyor.

İçeriği: "'Khaos'tu hepsinden önce varolan...' diye başlıyor Hesiodos'un dizeleri ile mitoloji; orada yer, gök ve her şey iç içe, her şey karmakarışktı. Önce yer ve gök ayrıldı, sonra her şey tek tek ayrılarak yerini aldı ve sonunda dünyanın düzeni kuruldu." tümceleri ile Antik Yunan mitolojisine gönderme yaparak başlayan Giriş bölümünde, insanların doğanın yapısı ve işleyişine olan ilgisinin çok eskilere uzandığı çeşitli örneklerle anlatılıyor; doğa olayları ve doğanın bir bütün olduğu, bu bütünü tanımaya, açıklamaya hiç bir bilim dalının tek başına yeterli olamayacağı, bu nedenle sorgulama araçlarını gereğince ve elden geldiğince çeşitlendirmek, bakış açısını olabildiğince geniş tumak gerektiği vurgulanıyor; pek çok işini kolaylaştıracağı için insanın

doğayı tanımmasının bir bakıma görevi sayılması gerektiği belirtiliyor ve kitabın içeriği hakkında genel bir bilgi veriliyor.

Dünyamız başlıklı ikinci bölümün altbaşlıkları: Oluşum üzerine; Soğuma süreci; Denizler, karalar ve yeni yüzey şekilleri; Canlılığın ortaya çıkışı; Genel tarihleme (Başlangıç çağı, Birinci zaman, İkinci zaman, Üçüncü zaman); Yeni ve değişik bir taş türü (Canlı kökenli taş örnekleri); Son durumu ile yer yuvarının yapısı; Büyük kitle hareketleri ve büyük yapılar (Kitle hareketleri, Yanardağlar, Çok büyük çukur alanlar, Dağ oluşumları ve kara oluşumları, Kalkanlar, Ada yaylan ve okyanus çukurları, Diğer önemli yapılar); Tabla hareketleri ve anakaraların kayması (Tabla hareketleri, Anakaraların kayması); Diğer kitlesel hareketler (Buzullar ve buzul çağları, Doğal sera etkisi ve diğer etkenler, Son buzul çağı yüzey şekilleri, Denizbasması ve denizçekilmesi, Kitle hareketleri ve canlılar, Göreceli küçük tektonik olaylar, Doğa olaylarında zaman).

Mineraller ve taşlar başlıklı üçüncü bölümün altbaşlıkları: Yer kabuğunun yapısı; Kristaller ve mineraller (Kristaller, Mineraller); Mineral türleri (Yalın element mineralleri, Bileşiklerden oluşan mineraller, Diğer sınıflamalar, Minerallerin tanınması); Taşlar (Magma taşları veya korkayaçlar, Tortul kayaçlar, canlı kökenli kayaçlar, Başkalaşım kayaçları); Doğanın bazı özel yapı taşları (Kanyon, Peribacaları, Mağaralar, Sarkıt ve diktler, Obruklar, Heyelanlar ve erozyon); Bazı taşörnekleri (Granit, Bazalt, Diyabaz, Obsidyen, Andezit, Tüf, Kireçtaşı, Zımpara Taşı, Traverten, Serpantin, Siyenit, Mermer, Madenler).

Anadolu başlıklı dördüncü bölümün altbaşlıkları: Anadolu yüzey şekillerinin genel görünümü; Anadolu'da korkayaç yapılar ve örnekleri (Ankara ve Afyon yöresi, Karapınar, Meke gölü ve Acıgöl, Hasandağ, Güllüdağ ve Melendüz Dağları, Erciyes Dağı, Ağrı dağları, Nemrut Dağı, Süphan dağı,

Tendürek dağı); Anadolu'da buzul çağı; Anadolu'da dağoluşum süreci; Faylar ve depremler (Kuzey Anadolu Fayı, Büyük çökme alanları, Anadolu'da deprem bölgeleri, Bindirmeler); Anadolu karasının genel tektonik evrimi; Anadolu'da bazı doğal yapılar (Çanakkale Boğazı, İstanbul Boğazı, Marmara Denizi, İzmit Körfezi, Tuz Gölü ve çevresi, Bazı küçük yanardağlar, Buzul Dağı, Van Gölü, Uludağ, Kazdağ).

Doğaya İnsan Katılıyor başlıklı beşinci bölümün altbaşlıkları: Primatlar; İlk taş ve sonrası; Yontmataş Çağı (Altyontmataş Çağı ve Ateş, Orta Yontmataş Çağı, Üst Yontmataş Çağı); Orta Taş Çağı; Yeni Taş Çağı (İlk barınakların yapımı).

Anadolu'da İnsan başlıklı altıncı bölümün altbaşlıkları: Anadolu'da ilk yerleşimler; Yeni Taş Çağı yerleşimleri (Alçı, kireç ve odunkömürü, Bulunan ilk yerleşim yerleri, Orta Anadolu yerleşimleri); Taşın yapılarda kullanılması; Tuğla yapımı ve taşbağlayıcıları, Anadolu'dan taş yapı örnekleri (Troya, Kültepe ve Hattuşa, Yapılarda mermer kullanımı, Frigya kentleri, Efes, İstanbul surları, Beton).

Sonuç bölümünde de özet olarak; Dünyanın son durumu; Dünyanın varlığının korunmasını ve sürdürmesini sağlayan enerji kaynakları; doğanın ve doğal olayların anlaşılabilmesinin temel ilkeleri; doğadaki değişimin sürekliliği, canlıların özellikle insanın doğaya ilk katıldıkları andan başlayarak doğadaki değişime katkıda bulunması konularında bir değerlendirme yapılıyor; insanın çevrenin tükenen bir değer olduğunu ya da tükenebilir varlıklardan oluştuğunu sonunda öğrendiği belirtiliyor. Bölüm -dolayısıyla da kitap- şu sözlerle bitiriliyor: "İnsanın doğal çevreyi koruması yalnız doğa güzellikleri için değil, gerçekte kendi varoluş koşullarının sürekliliğini sağlamaya katılmış olması ile asıl anlamını kazanıyor."

Başlıklardan da anlaşılacağı gibi, Taşlar ve İnsan, taşların, Dünyanın oluşumundan bugüne kadarki 4,6 milyar yıllık serüveni ile insanın ilk primatlardan bugüne kadarki 75 milyon yıllık serüvenini anlatıyor, bu serüvenlerin kesişme noktalarına ve özellikle de Anadolu'daki kesimlerine odaklanıyor. Anlatımı rahat ve duru. En karmaşık konular bile kolaylıkla anlaşılabilir. Bilimin yaşam ve çevre ile bağlantısını kuran hemen her sayfadaki popüler bilgiler, okuyucunun ilgisini sürekli canlı tutuyor. Okuyucu, bilimin "can sıkıcı" karmaşıklığında kaybolmadan, konuyla ilgili temel bilgileri sindire sindire, özellikle bazı doğal ve taş yapılarda soluklana soluklana, gezegenimizin ve

insanın (kendisinin) milyonlarca yıllık geçmişlerinde keyifli bir yolculuk yapabiliyor. Bu nedenlerle Taşlar ve İnsan, yalnızca yerbilim formasyonuna sahip olanların değil, hemen herkesin rahatlıkla okuyabileceği bir kitap.

İlginç popüler bilgiler, okuyucunun karşısına herhangi bir anda çıkabiliyor. Örneğin okuyucu, Anakaraların Kaymasını okurken, Himalaya dağlarının çarpışma sonucu oluştuğunu (s. 51); Yüzey kayaçlarını okurken, Nemrut Dağının tepesindeki krater gölünün Anadolu'daki en geniş (12 km²) krater gölü olduğunu (s. 81); Graniti okurken, İstanbul Sultanahmet'teki Dikilitaş'ın öyküsünü (s. 98); Tuz Gölü ve çevresini okurken, ODTÜ arazisi içindeki Eymir Gölünün, İnce-su dere yatağının vadilerden gelen birikintilerle kapanması sonucu oluştuğunu (s. 122); Yeni Taş Çağını okurken, Basra Hürmüz Ovasının tarihteki ilk yerleşim yeri olduğunu ve bunda olasılıkla bölgedeki yüze-ye çıkabilen petrol ve doğalgazın etkili olduğunu (s. 138); Tuğla yapımı ve taş bağlayıcılarını okurken, yüksek yapıların kurulmasında çok ağır taşların metrelerce yüksekliklere nasıl çıkarıldığını ve sütunların nasıl dikildiğini (s. 153); İstanbul Surlarını okurken Ankara ve Haydarpaşa garlarının yapımında kullanılan taşın bir konglomera oluşumu olan Hereke Pudding'leri olduğunu (s. 161) da öğrenebiliyor.

E. Pekdemir Maden Yüksek Mühendisi. İTÜ Maden Fakültesi 1969 yılı mezunu. Otuz yıldan fazla süre ile Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) Kurumunun merkez birimlerinde ve çok sayıdaki müessesesinde/işletmesinde çeşitli görevlerde bulundu. Yaklaşık 2 yıl özel kesimde tünel ve kuyu kazı işlerinde çalıştı. Kamu kesimindeki son görevi Çevre Bakanlığı Müsteşar Yardımcılığı idi. Odamızda Yönetim Kurulu dahil, çeşitli kurullarda görev aldı. Önsöz'de kitabın amacını belirlerken şunları yazmış: "Kitabın ilk amacı, yerbilimleri ile doğrudan ilgisi olmayan ancak, doğaya ve cansız doğa varlıklarına, doğal yapılara ilgi duyanlara bilimsel veriler ışığında katkıda bulunmaya çalışmak.. (...) Öngörülen ikinci amaç, madenleri, madenciligi ve bunların çevresel etkilerini konu alan bir çalışmaya altyapı niteliğinde ön bilgi oluşturmak..."

Kitabın içeriği bir yana, gazete bile okumamak için insanların binbir yapay bahaneyle sığındığı toplumumuzda, E. Pekdemir'in, profesyonel uğraşı alanının dışındaki bir konuyu derinliğine araştırması, derlediği bilgileri amaca yönelik bir kurgu ile kitap halinde toplumun yararına sunmak istemesi ve kitabın yazımında kolayına kaçmadan bunca özen göstermesi, her türlü takdir ve övgünün üstündedir. E. Pekdemir'i candan kutlarım, *m*